

Seksuelt overførbare infeksjoner

Fakta, symptomer og behandlinger for de ulike kjønnssykdommene.

Denne artikkelen tar for seg disse seksuelt overførbare infeksjonene:

- Klamydia
- Gonoré
- Kjønnsherpes
- Kjønnsvorter
- Trichomonas-infeksjon
- Hiv
- Hepatitt B
- Syfilis
- Flatlus
- Skabb
- Annet

Kilde: Klinikk for seksuell opplysning

Klamydia

Klamydia skyldes en mikrobe som trives på slimhinner i kjønnsorganer, urinveier og endetarm.

Kvinner og kanskje også menn kan få redusert evne til å få barn etter en klamydiainfeksjon. Det er derfor viktig å få behandling i tide.

Smitte

Vanligvis skjer smitte ved seksuell kontakt. Gravide kvinner med klamydia kan infisere barnet ved fødsel.

Det kan forårsake lungebetennelse og/eller øyebetennelse hos spedbarnet.

Symptomer

Kvinner kan oppleve:

- endret utflod
- blødning mellom menstruasjonene
- hyppig eller sviende vannlating
- smerter nederst i magen
- feber
- leddplager

Menn kan få symptomer som:

- utflod fra urinrøret
- svie ved urinering
- smertefull, rød og hoven pung
- leddplager

Symptomene kommer ofte en til to uker etter at du ble smittet. Husk at du også kan være smittet med klamydia uten å ha noen nevneverdige plager.

Behandling

Begge kjønn kan enkelt sjekke seg for klamydia ved å ta en urintest på et legekontor.

Infeksjonen utrykkes med antibiotika. En fast partner bør behandles samtidig for å unngå at man smitter hverandre igjen. Bli en av dere ikke kvitt plagene må det tas nye prøver.

Har du hatt flere partnere det siste halvåret, er sjansen stor for at de også er blitt smittet. Tidligere partnere bør derfor få beskjed slik at de også kan få behandling snarest mulig.

Du kan velge å si fra selv, eller du kan be legen din om å skrive til dem uten å nevne ditt navn.

Ifølge lovverket er du pliktet til å la deg behandle og å sørge for at tidligere partnere og potensielle smittekilder får samme tilbudet.

Gonoré

Gonoré skyldes en bakterie som finnes på slimhinner i kjønnsorganer, urinveier, endetarm og hals.

Bakterien kan i likhet med klamydia føre til nedsatt fruktbarhetsevne hos både menn og

kvinner.

Smitte

Gonoré smitter ved samleie og munnsex. Kvinner kan overføre bakterien til barnet ved fødselen som kan få en øyeinfeksjon. Blir dette ikke behandlet raskt kan barnet bli blindt i løpet av få dager.

Symptomer

Infeksjon gir som regel de samme symptomene som ved klamydia, men ofte kraftigere plager. De første symptomene kommer gjerne fra to til syv dager etter man blir smittet.

Gonoré blir påvist av lege ved prøver fra livmorhals og urinrør, eventuelt hals eller endetarm.

Behandling

Infeksjon behandles med antibiotika. Etter endt kur må du alltid ta en kontrollprøve fordi mange av gonoré bakteriene er motstandsdyktige mot antibiotika.

Har du hatt flere seksualpartnere de siste seks månedene er det en stor sjanse for at de også er smittet.

Etter Smittevernloven er du pliktet til å gi beskjed til tidligere partnere slik at de også kan få behandling. Det kan du enten gjøre selv eller du kan be legen din om å skrive til dem uten å oppgi ditt navn.

Kjønns herpes

Det finnes to typer herpesvirus, kalt herpes simplex virus 1 eller 2. Type 1 gir som regel infeksjon rundt munnen, mens type 2 angriper kjønnsorganene.

Husk på at herpes type 1 også kan gi infeksjon på kjønnsorganer ved for eksempel oralsex.

Kjønns herpes er en av de vanligste seksuelt overførbare infeksjonene i Norge. Mellom 20 og 30 prosent av den voksne befolkningen er smittet.

Smitte

Viruset er mest smittsomt ved utbrudd og overføres ved direkte kontakt med sår eller sårveske. Du kan også bli smittet selv om partneren din ikke selv merker noen symptomer.

Er du først blitt smittet vil viruset være i kroppen resten av livet. Hvor hyppig du får symptomer varierer mye.

Kjønns herpes er vanligvis ufarlig, men kan hos nyfødte føre til alvorlig infeksjon. Smitte kan skje fra mor til barn under fødselen. Gravide kvinner med kjønns herpes bør derfor informere

legen sin.

Symptomer

- Svie og smerte på hud og slimhinner.
- Når blemmen brister dannes det smertefulle, væskende sår.
- Feber, hodepine og slapphet.

Det første utbruddet er som regel kraftigst. Senere vil utbruddene være mildere og sårene gro fortere.

Det tar mellom en til 26 dager fra du er smittet til du merker symptomer. De aller fleste som blir smittet får aldri utbrudd selv, men de kan likevel smitte andre.

Behandling

Det finnes ingen kur som kan fjerne viruset fra kroppen din, men medikamenter kan begrense plagene.

Behandlingen må starte tidligst mulig. Senest innen tre til seks døgn ved førstegangsutbrudd og innen to døgn ved senere utbrudd.

Er du ikke plaget av sårene trenger du ikke å behandle dem, men følg rådene om smittebeskyttelse.

Ved spesielt hyppige utbrudd kan medikamenter forebygge tilbakefall.

Kjønnsvorter

Vortene skyldes humant papilloma virus (HPV).

Det er mange forskjellige typer HPV-virus. 20-30 av dem kan gi vorter ved seksuell kontakt.

Smitte

Kjønnsvortene oppstår som regel på slimhinnene og huden rundt og på ytre kjønnsorganer og endetarmsåpning.

Viruset overføres ved direkte kontakt med hud eller slimhinner der det finnes HPV-virus. Smitte kan også skje ved munnsex.

Vortene i seg selv er helt ufarlige og påvirker ikke evnen til å få barn. Enkelte HPV-virus kan føre til celledforandringer i livmorhalsen hos kvinner, og hos noen kan det utvikle seg til kreft.

Symptomer

Noen kjønnsvorter kan klø og irritere. Kvinner som har fått vorter i skjeden kan ha smerter under

samleie.

Vortene kan utvikle seg i løpet av en til åtte måneder etter du er blitt smittet, men de aller fleste med viruset får ikke synlige vorter.

Behandling

Det er ikke nødvendig å behandle vortene hvis de ikke plager deg fysisk eller psykisk. Vortene forsvinner vanligvis av seg selv etter hvert.

I mellomtiden kan du fjerne vortene, men det gjør deg ikke mindre smittefarlig ettersom viruset fortsatt finnes i underlivet.

Trichomonas-infeksjon

Infeksjon skyldes en parasitt. Smitte fører til betennelse i skjeden hos kvinner.

Parasitten gir ingen senfølger.

Smitte

Parasitten blir overført ved ubeskyttet samleie.

Symptomer

Trichomonas-infeksjon kan gi følgende symptomer:

- illeluktende gulgrønn utflod som "skummer"
- smerter ved samleie
- svie ved urinering

Menn kan oppleve svie ved vannlating eller væske fra penis, men har som regel ingen plager.

Behandling

Infeksjonen behandles effektivt med en kort antibiotikakur.

Har du en fast partner, bør også han eller hun få behandling for å unngå at dere smitter hverandre igjen.

Hiv og aids

Hiv er en forkortelse for humant immunsvikt virus. Det angriper kroppens forsvarsceller og svekker immunsystemet.

Hiv er årsaken til aids, eller ervervet immunsvikt syndrom. Det er en fellesbetegnelse på sykdommer og symptomer som hiv-viruset kan forårsake ved å svekke vedkommendes immunforsvar.

Smitte

Viruset finnes i blod, sæd og skjedesekret.

Ubeskyttet sex er den vanligste grunnen til smitte, men viruset blir også overført ved bruk av urene sprøyter og sprøytespisser, og fra mor til barn under svangerskap eller fødsel.

Symptomer

Hiv-infeksjon gir som regel ingen symptomer med en gang. Første antydning til smitte kan komme flere år etter smittetidspunktet.

Personer med hiv blir etter hvert mer utsatt for infeksjoner sammenlignet med ikke-smittede mennesker på grunn av kroppens nedsatte evne til å bekjempe sykdom.

Hiv kan påvises omtrent en måned etter at man er smittet. Testen er gratis og kan tas hos en hvilken som helst lege. Du kan velge å sjekke deg anonymt.

Du bør la deg teste hvis du:

- har hatt ubeskyttet sex med en person du ikke vet er smittefri
- har brukt sprøyter som kan være urene
- du har fått påvist annen seksuell overførbart infeksjon

Behandling

Det finnes ikke en helbredende kur mot hiv-infeksjon, men det er legemidler som kan holde viruset under kontroll.

Hepatitt B

Infeksjon skyldes et virus som gir betennelse i leveren.

Hepatitt B kan føre til kronisk leverbetennelse som i verste fall utvikler seg til skrumplever og leverkreft.

Smitte

Viruset finnes i kroppsvæsker som blod, sæd og skjedesekret og blir overført ved samleie, via urene sprøyter, blodoverføring og fra mor til barn ved graviditet, fødsel eller amming.

Symptomer

- Magesmerter
- Gul hud (gulsott)
- Kvalme, feber og slapphet
- Rødbrun farge på urinen

Plagene kommer som regel to til tre måneder etter du er blitt smittet.

Hos de fleste kvitter kroppen seg med viruset etter den første akutte leverbetennelsen og blir varig smittefrie. Hos noen vedvarer infeksjonen, og disse kan smitte andre.

Du kan teste deg for hepatitt ved å ta en vanlig blodprøve på et legekantor.

Behandling

Viruset kan ikke utryddes ved behandling, men man kan unngå å bli smittet ved å vaksinere seg.

Syfilis

Infeksjon skyldes en bakterie som i første omgang kan gi sår på kjønnsorganene, i endetarmen eller i munnen.

Syfilis er i dag sjelden i Norge, men var tidligere den mest fryktede kjønnsykdommen i landet.

Smitte

Smitte skjer som regel ved ubeskyttet sex.

Symptomer

Syfilis har ulike stadier som er kjennetegnet av forskjellige symptomer.

Primærsyfilis:

- Tegn på infeksjon kommer normalt to til fire uker etter smitte.
- Rødlig utslett på forhud/penishode eller kjønnslepper
- Utslettet utvikler seg til sår som gror etter noen uker
- Store og vonde lymfeknuter i lysken

Sekundærsyfilis:

- Inntreer en til fire måneder etter at primærsåret er grodd.
- Hudutslett på overkropp, armer og bein
- Lett feber og sykdomsfølelse
- Forstørrede lymfeknuter
- Symptomer forsvinner av seg selv i løpet av noen måneder
- Med behandling avtar plagene raskere

Latensstadiet:

- Ingen symptomer
- Hos to av tre syfilissmittede varer dette stadiet livet ut

Tertiærsyfilis:

- Inntreer mellom tre og 30 år etter smitte.

- Forandringer i huden, hjertet eller hjernen og i verste fall død.

Behandling

Kontakt lege hvis du tror du er blitt smittet. En blodprøve kan påvise infeksjon. I tidlige stadier kan syfilis enkelt behandles med antibiotika.

Flatlus

Flatlus er en parasitt som hovedsakelig slår seg ned i håret rundt underlivet, men som også kan forekomme i håret på bryst, mage, i armhuler, samt øyenbryn og øyenvipper.

Smitte

Parasitten blir som regel overført ved nær kroppskontakt, men også gjennom håndklær, sengetøy eller klær.

Symptomer

- Sterk kløe
- Betente og væskende kloremerker
- Synlige lus

Behandling

Et spesielt lusemiddel mot parasitten kan kjøpes reseptfritt på apoteket. Følg bruksanvisningen i pakken.

Partner og familiemedlemmer bør også behandles slik at dere unngår smitte på nytt. Sengetøy og klær vaskes.

Skabb

Skabb er en kløende hudsykdom som skyldes skabbmidd.

Smitte

Den smitter vanligvis ved direkte kroppskontakt. Smitte via klær og sengetøy er uvanlig.

Symptomer

Symptomer kommer tre til fire uker og er utslett og kløe mellom fingrene, ved håndleddene, i midjen, på baken og rundt kjønnsorganene.

Behandling

Middel mot skabb får du kjøpt reseptfritt på apoteket. Smør inn hele kroppen, unntatt ansikt og hodebunn. Følg bruksanvisning som ligger i pakken.

Partner og familiemedlemmer bør få samme behandling slik at dere ikke smitter hverandre igjen. Sengetøy og klær vaskes.

Husk at kløen kan vare i flere uker etter at midden er utryddet.

Annet

Sopp og bakteriell vaginose er ikke ansett som seksuelt overførbare sykdommer.

Sopp

Sopp er vanlig i skjeden hos mange kvinner, men får den gode vekstvilkår kan den formere seg raskt og gi betennelse i skjeden. De fleste kvinner får soppinfeksjon en eller flere ganger i livet.

Sopp er helt ufarlig og sprer seg ikke til de indre kjønnsorganene.

Smitte

Sopp er ikke en seksuelt overførbart infeksjon. Samleie kan imidlertid irritere skjeden og legge forholdene til rette for at sopp som allerede er der formerer seg.

Symptomer

- Kløe og svie på og rundt kjønnsorganene
- Røde, tørre og hovne slimhinner
- Smerter ved samleie
- Hvit og klumpete utflod hos kvinner
- Utslett under forhuden hos menn

Behandling

Sopp kan effektivt behandles med stikkpille eller krem som kan kjøpes reseptfritt på apoteket. Følg bruksanvisningen i pakken.

Noen kvinner er spesielt plaget med sopp etter menstruasjon og ved bruk av antibiotika.

Du kan unngå soppinfeksjoner ved å:

- bruke bind og ikke tampong
- ikke skylle skjeden – den renser seg selv
- bruke såpe med lav pH-verdi eller olje
- unngå trange bukser
- bruke glidekrem ved samleie
- benytt bomullstruser, og vaske dem ved minst 60 grader

Bakteriell vaginose

Bakteriell vaginose er skjedekatarr som skyldes en overvekst av bakterier som er naturlige i skjeden hos kvinner.

Skjedekatarren er ufarlig, men hos gravide er den forbundet med litt økt risiko for å føde for tidlig og for komplikasjoner i tilknytning til frivillig abort.

Smitte

Bakteriell vaginose skyldes ikke smitte, men oppstår av seg selv og er derfor ikke en seksuelt overførbart infeksjon.

Sannsynligheten for å bli rammet av bakteriell vaginose øker med antall partnere og hyppige samleier. Oftest er det ingen åpenbar årsak til at bakterieforstyrrelsen oppstår, og den er ikke smittsom.

Symptomer

- Tynn og grålig utflod
- Ubehagelig lukt ved menstruasjon og etter et ubeskyttet samleie
- Kløe og svie i og rundt skjeden

Behandling

Bakteriell vaginose behandles effektivt med en kort antibiotikakur. Partneren din trenger ikke behandling.